

***Godišnji izvještaj organizacije „Udružene žene“ Banja
Luka, Bosna i Hercegovina
2010. godina***

Contact Information:

United Women Banja Luka

Address: Kalemegdanska 18, 78000 Banja Luka
Bosnia and Herzegovina

Telephone/fax: +387 51 463 143

Telephone: +387 51 462 146

E-mail: office@unitedwomenbl.org

Web: <http://www.unitedwomenbl.org>

1. O "Udruženim ženama" Banja Luka

"Udružene žene" Banja Luka je nevladina organizacija osnovana 16. avgusta 1996. godine u Banja Luci, BiH. Kroz aktivnosti i projekte naše organizacije, zalažemo se za poboljšanje društvenog položaja žene, i njeno pravo na život bez nasilja u porodici i javnom životu. Želimo vidjeti više žena na mjestima odlučivanja u vladinim institucijama na svim nivoima u Bosni i Hercegovini.

Naša vizija je "Žena svijesna svoje moći, ravnopravna, poštovana, zaposlena i srećna."

Naša misija je "Jačanje i afirmacija žena kroz zalaganje i rad na primjeni ženskih ljudskih prava u praksi."

Programska područja i strateški prioriteti "Udruženih žena" Banja Luka:

A. Zalaganje protiv nasilja protiv žena i rodno zasnovanog nasilja u Bosni i Hercegovini

Strateški ciljevi: Omogućavanje efikasnog pravnog savjetovanja i servisa podrške za žene i djecu žrtve nasilja u porodici, poboljšanje saradnje i koordinacije sa nevladinim organizacijama i vladinim institucijama u borbi protiv nasilja protiv žena, javno zalaganje za uvođenje rodno osjetljivog i odgovornog budžetiranja u područje borbe protiv domaće nasilja protiv žena, jačanje svijesti javnosti o rodno zasnovanom nasilju, monitoriranje primjene domaćih zakona i međunarodnih konvencija i dokumenata usmjerenih na zaštitu žena od nasilja, ostvarivanje uticaja na pozitivne promjene diskriminatornih zakona i javnih politika u ovoj oblasti.

B. Mediji i ravnopravnost polova u Bosni i Hercegovini

Strateški ciljevi: Smanjenje rodno zasnovanih stereotipa u medijima, ostvarivanje uticaja na pozitivne promjene medijskih politika i programa u smislu povećanja vidljivosti i poboljšanja prikazivanja žena i ženskih problema u medijima, jačanje primjene međunarodnih konvencija i dokumenata usmjerenih na uvođenje koncepta ravnopravnosti polova u BiH medijima, rodno osjetljiva edukacija medijskih profesionalaca i profesionalki, stvaranje mogućnosti za uklanjanje rodno uslovljene diskriminacije u svim oblastima društvenog, ekonomskog i političkog života kroz podizanje svijesti javnosti o postojanju Zakona o ravnopravnosti polova u BiH, razvijanje informisanog javnog mnjenja o rodno uslovljenoj diskriminaciji i podsticanje aktivnog učešća građana i građanki u akcijama koje su usmjerene ka unaprijeđenju položaja žena u našem okruženju.

C. Ravnopravnost polova u javnom i političkom životu u Bosni i Hercegovini

Strateški ciljevi: Osnaživanje žena da učestvuju u političkim i društvenim promjenama kroz njihovu aktivnu ulogu u kreiranju javnih politika i političkom odlučivanju na lokalnom, entitetskom i državnom nivou u Bosni i Hercegovini, jačanje primjene domaćih zakona i međunarodnih konvencija i dokumenata usmjerenih na osiguravanje ravnopravnosti žena i muškaraca u javnom i političkom životu u Bosni i Hercegovini i ostvarivanje uticaja na pozitivne promjene diskriminatornih zakona i javnih politika u ovoj oblasti.

D. Zalaganje protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini

Strateški ciljevi: Povećanje svijesti javnosti o problemu trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, naročito trgovine ženama i djecom, kao najranjivijim kategorijama izloženim uticaju kriminalnih mreža trgovaca ljudima u Bosni i Hercegovini i regionu, jačanje umrežavanja i zajedničkih aktivnosti ženskih nevladinih organizacija u BiH sa ciljem borbe protiv trgovine ženama, i javno zalaganje za promjenu domaćih zakona i međunarodnih konvencija i dokumenata u oblasti borbe protiv trgovine ženama.

2. Analiza okruženja u kojem smo realizovale naše aktivnosti tokom 2010.g.

(ne)Vidljivost žena u političkom odlučivanju u Bosni i Hercegovini

Iako je Bosna i Hercegovina značajno unaprijedila institucionalni okvir za zaštitu ženskih ljudskih prava i ravnopravnosti polova kroz usvajanje zakona, javnih politika i uspostavljanje vladinih institucija u ovoj oblasti, još uvijek ne postoji održivi napredak u primjeni i korištenju ovih mehanizama u praksi.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ravnopravnosti polova Bosne i Hercegovine, kao ključni krovni zakon usmjeren na osiguravanje zaštite ženskih ljudskih prava i ravnopravnosti polova u BiH je usvojen krajem 2009.g. Zakon je uveo posebne definicije pojmova koji se vezuju za rodno zasnovanu diskriminaciju i nasilje, naveo specifična ovlaštenja vladinih institucija u ovoj oblasti, uveo sudsku zaštitu protiv rodno zasnovane diskriminacije i obezbjedio kvote za najmanje 40% manje zastupljenog pola u tijelima zakonodavne, izvršne i sudske vlasti na svim nivoima u Bosni i Hercegovini.¹ Ovo je otvorilo zakonske mogućnosti za progresivnu podršku usmjerenu ka osiguranju punog učešća žena u vlasti i odlučivanju, naročito u periodu prije opštih izbora u 2010.g. Međutim, u kratkom periodu nakon usvajanja ovog zakona, postalo je očigledno da će njegova primjena u praksi zahtijevati sveobuhvatne, sistematske i strukturalne promjene, naročito u pogledu rodno osjetljivog i odgovornog budžetiranja i spremnost donosioca odluka da pokrenu reformske procese u pravcu podizanja svijesti o ravnopravnosti polova među vladinim službenicima/cama. Jednako važno je osigurati političku podršku ključnih parlamentarnih političkih partija ovim procesima.

Žene su još uvijek nevidljive u političkim pregovorima o budućnosti Bosne i Hercegovine, i važnim političkim pregovorima koju uključuju samo političke lidere muškarce i koji se vode uz podršku međunarodne zajednice. U periodu prije opštih izbora u Bosni i Hercegovini, održanih 3. Oktobra 2010.g., zastupnici/e u Parlamentarnoj skupštini BiH su ponovo propustili da usklade Izborni zakon Bosne i Hercegovine sa odredbama Zakona o ravnopravnosti polova BiH i međunarodnim standardima, bez obzira na kontinuirane aktivnosti javnog zalaganja i zahtjeve ženskih nevladinih organizacija u Bosni i Hercegovini.

Rezultati opštih izbora u Bosni i Hercegovini 2010.g. iz ženske perspektive

Na opštih izborima 2010.g., žene su osvojile 40 mandata (ili 17,9%), od ukupno 223 mandata u entitetskim i državnom parlamentu Bosne i Hercegovine, što ukazuje na smanjenje u pogledu zastupljenosti žena u parlamentima za gotovo 2% u odnosu na rezultate opštih izbora 2006.g. Postoje pozicije u vladinim institucijama koje su još uvijek nedostupne ženama Bosne i Hercegovine, kao što je član zajedničkog predsjedništva, predsjednik i podpredsjednik Republike Srpske, premijer (na entitetskom i državnom nivou), i predsjednik skupštine (na entitetskom i državnom nivou). Od 42 mjesta u Predstavničkom domu Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, žene su osvojile 8 mandata (ili 19%) od ukupno 42 mandata, što predstavlja mali napredak u poređenju sa rezultatima opštih izbora iz 2006.g., kada su žene osvojile 6 mandata. Od 83 mandata u Narodnoj skupštini Republike Srpske, žene su osvojile 18 mandata (ili 21,69%), što predstavlja mali napredak u odnosu na rezultate opštih izbora iz 2006.g., kada su žene osvojile 16 mandata. Od 98 mandata u Parlamentu Federacije BiH, žene su osvojile 18 mandata (ili 18,37%), što predstavlja smanjenje u odnosu na predhodni saziv kada je u ovom zakonodavnom tijelu bilo 28 žena zastupnica. Žene su osvojile 44 mandata (ili 15%) u kantonalnim skupštinama u Federaciji BiH, od ukupno 289 mandata u ovim tijelima.

Analiza opštih izbora 2010.g. pokazuje da se održava prosječan trend od 17% žena u zakonodavnim tijelima Bosne i Hercegovine, bez obzira na činjenicu da je bilo više žena nositeljica kandidatskih lista i više žena na kompenzacijskim listama.

Proces uspostavljanja izvršne vlasti još uvijek nije završen na svim nivoima u Bosni i Hercegovini, i politička kriza usporava procese integrisanja Bosne i Hercegovine u Evropsku Uniju i NATO. Međunarodni i lokalni

¹ Zakon o ravnopravnosti polova Bosne i Hercegovine (prečišćeni tekst), Službeni glasnik BiH, Br. 32/10, od 22. aprila 2010.g. dostupan na našem jeziku na web stranici Gender centra Vlade Republike Srpske, na: <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/centri/gendercentars/Akcije/Documents/Zakon%20o%20ravnopravnosti%20polova%20u%20Bosni%20i%20Hercegovini%20preciscen%20tekst%20srp.pdf>

politički analitičari predviđaju da će ova kriza trajati mjesecima. U takvom političkom okruženju, pitanja u vezi sa unapređenjem ravnopravnosti polova i ženskim ljudskim pravima u praksi su gurnuta na margine političkih prioriteta.

Značajan napredak je postignut u pogledu zastupljenosti žena u novom sazivu Vlade Republike Srpske, koja je imenovana krajem decembra 2010.g. od strane Narodne skupštine Republike Srpske. *5 žena (ili 31,25%) su imenovane kao ministrice, od ukupno 16 ministarstava u Vladi Republike Srpske, što predstavlja najveću zastupljenost žena na ključnim pozicijama u izvršnoj vlasti u novijoj istoriji Bosne i Hercegovine. Žene su imenovane kao ministrice u sljedećim resorima:*

- Uprava i lokalna samouprava,
- Ekonomski odnosi i regionalna saradnja,
- Trgovina i turizam,
- Planirane, građevinarstvo i ekologija, i
- Porodica, omladina i sport.

Zajedno sa ženskim nevladinim organizacijama širom BiH, "Udružene žene" Banja Luka su iskoristile period nakon opštih izbora 2010.g. u Bosni i Hercegovini za aktivnosti javnog zalaganja za unapređenje učešća žena u političkom donošenju odluka i upravljanju. Poslale smo otvorena pisma i koristile učešće u medijskim emisijama da ukažemo na rodno zasnovanu diskriminaciju u političkom i javnom životu Bosne i Hercegovine, i pozvale političke lidere u BiH da omoguće ženama ravnopravno učešće u vlasti i donošenju odluka o budućnosti Bosne i Hercegovine. Smatramo da su naše aktivnosti javnog zalaganja, kao i kontinuirana saradnja i umrežavanje sa političarkama i ženama u BiH medijima doprinjele ovoj promjeni. Nada Tešanović, bivša podpredsjednica Narodne skupštine Republike Srpske, i aktivna članica naše mreže, je imenovana kao ministarka porodice, omladine i sporta u Vladi Republike Srpske. "Udružene žene" Banja Luka će koristiti nadolazeći period da prošire svoje aktivnosti javnog zalaganja prema unapređenju podrške ovog ministarstva za punu primjenu zakona i javnih politika u oblasti zaštite žena od nasilja i poboljšanje socijalnog položaja žena u Republici Srpskoj.

Nedostatak napretka u sprečavanju i suzbijanju nasilja protiv žena i rodno zasnovanog nasilja u Bosni i Hercegovini

Kao jedan od naizraženijih i najupornijih oblika kršenja ženskih ljudskih prava u Bosni i Hercegovini, nasilje protiv žena se kontinuirano zanemaruje od strane vladinih institucija na svim nivoima. Iako su u proteklom periodu usvojene javne politike u ovoj oblasti – BiH strategija za sprečavanje nasilja u porodici² (2009), Strateški plan za sprečavanje nasilja u porodici u Federaciji BiH za period 2009-2010³, Strategija za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj do 2013⁴ budžeta. Radi toga, većina aktivnosti usmjerenih na sprečavanje i suzbijanje nasilja protiv žena se realizuju uz podršku UN agencija, kao što su Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) i Populacijski fond Ujedinjenih nacija (UNFPA)⁵ ili se realizuju kroz projekte i programe ženskih nevladinih organizacija u BiH (na primjer, službe pravne pomoći, psihosocijalna podrška za žene i djecu žrtve, SOS telefoni, sigurne kuće za žrtve nasilja i sl.) Ovaj problem pokreće pitanja održivosti ovih politika i rezultata aktivnosti u praksi.

Kašnjenja u naknadama materinskog dopusta, nedostatak strategija za borbu protiv rastuće nezaposlenosti žena, nedostatak primjene specijalnih zaštitnih mjera i procesuiranja počinitelaca nasilja u slučajevima nasilja u porodici i sl. ukazuju na tendencije pogoršavanja položaja žena i nedostatak aktivnosti vladinih institucija usmjerenih na osiguravanje zaštite ženskih ljudskih prava u praksi.

² BiH Strategija za sprečavanje nasilja u porodici je usvojena od strane Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine u junu 2009.g.

³ FBiH Strateški plan za sprečavanje nasilja u porodici za period 2009 do 2010 je usvojen od strane Vlade Federacije BiH u novembru 2008.g. Verzija na našem jeziku je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Gender centra Vlade Federacije BiH, na direktnom linku: http://www.fgenderc.com.ba/bh/strateski_plan/strateski_plan_bos.pdf (posljednji pristup 17. februara 2011.g.)

⁴ Strategija za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj do 2013.g., usvojena od strane Narodne skupštine Republike Srpske 17. Decembra 2010.g. Verzija na našem jeziku je dostupna na zvaničnoj internet prezentaciji Gender centra Vlade Republike Srpske, na direktnom linku: <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/centri/gendercentars/Akcije/Documents/Strategija%20za%20borbu%20protiv%20nasilja%20u%20porodici%20u%20Republici%20Srpskoj%20do%202013.%20godine,%20latinitica.pdf> (posljednji pristup 17. februara 2011.g.)

⁵ Početkom 2010.g. UNDP i UNFPA kancelarije u BiH su pokrenule realizaciju projekta "Sprečavanje i suzbijanje rodno zasnovanog nasilja i seksualnog nasilja", putem kojeg podržavaju ključne institucionalne mehanizme za ravnopravnost polova na entitetskom i državnom nivou u BiH kroz podizanje kapaciteta za borbu protiv rodno zasnovanog nasilja.

Pravni okvir u oblasti zaštite ženskih ljudskih prava u BiH još uvijek nije harmonizovan i usklađen sa međunarodnim standardima

Bosna i Hercegovina je učinila mali napredak u smislu realizovanja zaključaka i preporuka UN CEDAW Komiteta, naročito u pogledu jačanja izvršnih ovlaštenja i funkcionalne uloge Agencije za ravnopravnost polova BiH u oblasti zaštite žena od nasilja u porodici. Usprkos preporuci Komiteta za omogućavanje autonomije i jačih izvršnih ovlaštenja Agenciji za ravnopravnost polova BiH, ova institucija se još uvijek nalazi u sastavu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, sa slabim ovlaštenjima i ograničenom ulogom u smislu uticaja na stvarna unapređenja ženskih ljudskih prava i ravnopravnosti polova u praksi.

Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici u Republici Srpskoj i Federaciji BiH još uvijek nisu harmonizovani, što vodi nejednakom položaju žena pred zakonom i sprečava efikasnu zaštitu i podršku ženama i djeci kao najčešćim žrtvama nasilja u porodici. Ključne oblasti zabrinutosti su nejednako tretiranje djela nasilja u porodici u dva BiH entiteta i različiti modeli podrške iz javnih budžeta za servise za žene i djecu žrtve nasilja, naročito sigurne kuće.

U Republici Srpskoj, nasilje u porodici je regulisano kao krivično djelo (u okviru Krivičnog zakona RS) i prekršaj (u okviru Zakona o zaštiti od nasilja u porodici RS), dok je u Federaciji regulisano samo kao krivično djelo (u okviru Krivičnog zakona FBiH). Zakoni o zaštiti od nasilja u porodici u oba entiteta prepoznaju posebne zaštitne mjere usmjerene na zaštitu žrtava nasilja u porodici (kao što je zabrana prilaska žrtvi, smještaj žrtava nasilja u sigurne kuće i sl.) Zakon o zaštiti od nasilja u porodici RS sadrže odredbe o obaveznom planiranju i alociranju finansijske podrške za sigurne kuće iz javnih budžeta na entitetskom i opštinskom nivou u odnosu 70%:30%. Slične odredbe ne postoje u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH i sigurne kuće za žene i djecu žrtve nasilja u ovom BiH entitetu primaju samo povremenu jednokratnu finansijsku podršku od Vlade Federacije BiH i preživljavaju zahvaljujući pomoći međunarodnih organizacija i agencija.⁶

Tokom 2010.g., "Udružene žene" Banja Luka su nastavile da učestvuju u aktivnostima ženskih nevladinih organizacija u Federaciji BiH usmjerenim na osiguravanje finansijske podrške za sigurne kuće u FBiH iz javnih budžeta. Doprinjele smo keiranju amandmana na Zakon o zaštiti od nasilja u porodici u FBiH u cilju uvođenja obaveznog planiranja i alociranja finansijske podrške za sigurne kuće iz javnih budžeta na entitetskom, kantonalnom i opštinskom nivou, u odnosu 40%:30%:30%.

"Udružene žene" Banja Luka su nastavile sa zalaganjem za prepoznavanje žena i djece žrtava nasilja u porodici kao korisnica/ka socijalne zaštite i sigurnih kuća kao institucija socijalne zaštite u okviru novog Zakona o socijalnoj zaštiti Republike Srpske. Ovaj zakon je još uvijek u formi nacrtu i moguće je da će se naći na dnevnom redu Narodne skuštine Republike Srpske tokom 2011.g. Integriranje naših amandmana u ovaj Zakon bi značajno unaprijedilo pristup finansijskoj pomoći iz javnih budžeta za žene i djecu žrtve nasilja i poboljšalo status sigurnih kuća za žrtve nasilja.

"Udružene žene" Banja Luka vrše monitoring najavljenih promjena Porodičnog zakona Republike Srpske i zalažu se za poboljšanje položaja samohranih roditelja, posebno putem razvijanja mehanizama za efikasan pristup dječijem dodatku za maloljetnu djecu, pitanja starateljstva, i sl. Predstavnica „Udruženih žena“ Banja Luka je imenovana od strane Ministarstva pravde Republike Srpske kao jedina predstavica organizacija civilnog društva u procesu izmjena i dopuna Porodičnog zakona Republike Srpske, koji je pokrenut početkom 2010.g.

Organizacije civilnog društva monitoriraju i izvještavaju o statusu ženskih ljudskih prava u Bosni i Hercegovini

U 2010.g., "Udružene žene" Banja Luka su se pridružile koaliciji ženskih nevladinih organizacija u BiH, koordiniranoj od strane NVO „Prava za sve“ iz Sarajeva, čiji cilj je bio priprema BiH Izvještaja u sjeni prema CEDAW Konvenciji za period 2006-2010.⁷ "Udružene žene" Banja Luka su bile odgovorne za pripremu

⁶ Od šest sigurnih kuća za žene i djecu žrtve nasilja u Federaciji BiH, samo sigurna kuća koju vodi Fondacija lokalne demokratije u Sarajevu ima djelomično finansiranje iz javnog budžeta Kantona Sarajevo

⁷Izvještaj u sjeni za Bosnu i Hercegovinu za period 2006 – 2010 je dostupan na sljedećem linku: http://www.rightsforall.ba/eng/dw/alternativ_report.pdf

poglavlja o nasilju protiv žena i trgovini ženama, sa finalnim preporukama. Takođe smo doprinijele pripremi analize konteksta i pozadine izvještaja, i aktivno smo učestvovala u javnim prezentacijama organizovanim u decembru 2010.g. sa ciljem predstavljanja ključnih područja zabrinutosti i preporuka. Učesnici/ce ovih prezentacija su bili novinari/ke, aktivistkinje nevladinih organizacija i predstavnici/ce vladinih institucija u BiH. Izvještaj je podnesen CEDAW Komitetu i biti će razmatran zajedno sa zvaničnim BiH Periodičnim izvještajem CEDAW Komitetu.⁸

Ovo je treći izvještaj u sjeni o statusu ženskih ljudskih prava u Bosni i Hercegovini pripremljen doprinosom ženskih nevladinih organizacija u Bosni i Hercegovini. Podaci i izvještaji nevladinih organizacija ukazuju da je nasilje protiv žena, posebno nasilje u porodici široko rasprostranjeno u Bosni i Hercegovini. Međutim, poseban problem nasilja protiv Romkinja je još više zanemaren, iako su Romkinje u Bosni i Hercegovini veoma često izložene dvostrukoj diskriminaciji, zasnovanoj na polu i njihovoj pripadnosti nacionalnoj manjini. U 2010.g. nevladine organizacije Romkinja u Bosni i Hercegovini su uz podršku NVO „Prava za sve“ iz Sarajeva provele istraživanje na terenu i pripremile prvi Izvještaj o nasilju u porodici protiv Romkinja u BiH⁹. Ovaj Izvještaj ukazuje na različite oblike nasilja protiv žena i diskriminaciju protiv Romkinja u BiH, i predstavlja rezultate istraživanja provedenog od strane 12 Romkinja liderica u više od 20 romskih zajednica u BiH, na osnovu intervju sa 609 Romkinja o različitim oblicima nasilja i diskriminacije protiv žena.

Diskriminirajuće prikazivanje žena u elektronskim i štampanim medijima u Bosni i Hercegovini

Pored učešća u Globalnom projektu monitoringa medija (GMMP) 2009/2010, „Udružene žene“ Banja Luka su nastavile da monitoriraju medijsko izvještavanje o problemima u vezi sa zaštitom ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti, sa fokusom na medijsko portretisanje nasilja protiv žena i učešća žena u politici i donošenju odluka. Mediji u Bosni i Hercegovini su nastavile da krše pravo na privatnost žena žrtava nasilja i veoma često otkrivaju njihov identitet u medijima, čime ih izlažu dodatnoj traumi i osudi javnosti. Maloljetne žrtve su posebno ranjive u pogledu ovog vida kršenja ljudskih prava i „Udružene žene“ Banja Luka i druge ženske NVO u Bosni i Hercegovini kontinuirano ukazuju na ovaj problem u komunikaciji sa upravljačkim strukturama medija i toku kampanja podizanja javne svijesti o rodno zasnovanom nasilju.

U martu 2010.g. slučaj maloljetne Romkinje koja je bila izložena prisilnoj prostituciji i trgovana od strane člana porodice je na senzacionalistički način predstavljen kao udarna vijest u elektronskim i štampanim medijima u Bosni i Hercegovini. Slučaj je uključivao policijsku istragu, hapšenja i saslušanja od strane javnog tužioca 17 muškaraca koji su osumnjičeni za zlostavljanje i iskorištavanje djevojčice. Neki od osumnjičenih su se nalazili na veoma uticajnim položajima u lokalnoj zajednici (javni zvaničnici, profesori, policajci, i vjerski učitelj), i jedan ministar. Zajedno sa ženskim nevladinim organizacijama u BiH koje učestvuju u radu „RING“ NVO mreže protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, „Udružene žene“ Banja Luka su reagovala i javno osudile medijsko izvještavanje, pozvale medije da zaštite identitet žrtve i vladine institucije BiH da osiguraju sigurnost žrtve i preduzmu hitne mjere na procesuiranje svih osoba odgovornih za akte nasilja u ovom slučaju.

18. marta 2010.g. „Udružene žene“ Banja Luka su podnjele prigovore Savjetu za štampu Bosne i Hercegovine u vezi sa člancima objavljenim u BiH dnevnim novinama „Nezavisne novine“, „Glas Srpske“, „SAN,“ i „Press RS“ u vezi sa slučajevima seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja maloljetne djevojčice. Prigovori su podneseni na osnovu teškog kršenja kodeksa za štampu BiH u vezi sa direktnim i indirektnim otkrivanjem identiteta žrtve, što je ugrozilo njena dječija prava, lični i porodični život, sigurnost, dostojanstvo, reputaciju i čast djevojčice. Prigovori su se rakođe odnosili na podsticanje rasne diskriminacije i netolerancije u objavljenim člancima putem aludiranja na etničku pripadnost i nacionalnost žrtve, koja, prema mišljenju NVO „Udružene žene“ Banja Luka nema nikakve direktne ili indirektna veze sa slučajem. Komisija za žalbe Savjeta za štampu Bosne i Hercegovine je održala svoju redvnu sjednicu 19. marta 2010.g. i razmotrila prigovore „Udruženih žena“ Banja Luka, te utvrdila kršenja kodeksa za štampu u djelovima koji se odnose na član 11 – zaštita djece i maloljetnika, član 4a- ravnopravnost polova i poštovanje

⁸Bosna i Hercegovina je bila obavezna pripremiti 4. i 5. periodični izvještaj o primjeni CEDAW Konvencije, i podneti ga CEDAW Komitetu na razmatranje u oktobru 2010.g.

⁹Izvještaj o nasilju u porodici nad Romkinjama u Bosni i Hercegovini u 2010.g. je dostupan na internetu na direktnom linku: http://www.rightsforall.ba/eng/dw/Romkinje_final_eng12%5BFINAL%5D.doc (posljednji pristup 16. februara 2010.g.)

individualnosti, član 9 – privatnost, i apelovala na sve urednike/ce BiH štampanih medija da koriste pristup koji se fokusira na zaštitu maloljetne žrtve u izvještavanju u ovakvim slučajevima, da direktno ili indirektno ne otkrivaju identitet žrtve, aludiraju na njen karakter i ne izlažu je dodatnoj viktimizaciji, te da kao prioritet postave zaštitu interesa djeteta, u skladu sa članom 11, Kodeksa za štampu Bosne i Hercegovine. Komisija je takođe naglasila da su ove mjere naročito važne u slučajevima otvorenih istraga u vezi sa specifičnim krivičnim djelima u kojima se djeca pojavljuju bilo kao žrtve ili kao svjedoci.

“Udružene žene” Banja Luka su nastavile saradnju sa Radio televizijom Republike Srpske (RTRS) na pripremi serije TV emisija „U fokusu“ koje obrađuju socijalne i razvojne teme važne za građanke i građane, kao i teme vezane za zaštitu ženskih ljudskih prava i ravnopravnost polova. Ovi programi se kontinuirano emituju dva puta mjesečno od jesenske programske šeme 2009.g. i do sada su naišli na pozitivne reakcije i komentare od strane gledalaca i gledateljki. Tokom 2010.g., više od 70% emisija “U fokusu” su bile vezane za različite teme u oblasti zaštite ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti. “Udružene žene” Banja Luka su takođe podržale RTRS u procesu pripreme specijalnih TV emisija i priloga i osiguravanju da vijesti pokrivaju teme iz oblasti ženskih ljudskih prava i ravnopravnosti polova tokom 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja (25. Novembar – 10. decembar), što je značajno doprinjelo povećanju javne svijesti o nasilju zasnovanom na polu/rodu, i imalo održivi uticaj u smislu povećanju rodne osjetljivosti programa RTRS-a kao jednog od tri javna emitera u Bosni i Hercegovini.

U periodu od sedam dana prije opštih izbora u Bosni i Hercegovini 2010.g., „Udružene žene“ Banja Luka su provele monitoring programa tri javna emitera u BiH – Televizije Bosne i Hercegovine (BHT1), Federalne televizije (FTV), i Radio televizije Republike Srpske (RTRS). Monitoring medija se fokusirao na centralne emisije vijesti, izjave za medije, predstavljanja političkih strana i posebne TV emisije u vezi sa izborima. Monitoring je proveden korištenjem prilagođene metodologije Globalnog projekta monitoringa medija 2009-2010 (GMMP). Fokus monitoringa je bilo identifikovanje koliko je žena predstavljeno kao subjekata/direktnih učesnica i intervjuisanih osoba i u kojim temama se muškarci i žene pojavljuju kao subjekti vijesti u medijima koji su bili fokus aktivnosti monitoringa. Monitoring medija se takođe fokusirao na analiziranje kako i da li je pojavljivanje žena u vijestima i emisijama potvrđivalo rodne stereotipe, dovodilo ih u pitanje ili je predstavljalo rodno neutralno (slijepo) izvještavanje i prikazivanje. Ukupno su identifikovane 993 osobe kao subjekti vijesti i monitoriranih TV emisija, od kojih su 834 (83.99%) bili muškarci, i 159 (16.01%) su bile žene. Imajući u vidu da se procenat kandidatkinja političkih stranaka za opšte izbore u BiH 2010.g. kretao od 36.86% do 39.7%, rezultati monitoringa medija ukazuju na činjenicu da većina kandidatkinja političkih stranaka nije imala pristup medijima uoči opštih izbora 2010.g., što je značajno ograničilo njihove mogućnosti da se predstave glasačima i glasačicama u Bosni i Hercegovini. Teme vijesti i emisija koje su se vezivale za žene u politici i odlučivanju i kandidatkinje na izborima su se pojavljivale samo sporadično na sva tri javna emitera u Bosni i Hercegovini. Većina priča koje su bile u fokusu monitoringa su imale rodno neutralni karakter ili su potvrđivale rodne stereotipe.

“Udružene žene” Banja Luka su apelovale na Centralnu izbornu komisiju Bosne i Hercegovine, kao instituciju ovlaštenu i odgovornu za provođenje izbora, da osigura rodnu osjetljivost Pravilnika o medijskom predstavljanju političkih subjekata od otvaranja izbornog procesa do dana izbora, i zahtjevaju od političkih stranaka i medija u BiH da omoguće i osiguraju ravnopravan pristup medijskom predstavljanju za kandidate i kandidatkinje na izborima. Ova promjena bi osigurala punu podršku primjeni domaćih zakona i međunarodnih konvencija i standarda koji štite jednakost muškaraca i žena u uživanju svih ljudskih prava i sloboda i zabranjuju diskriminaciju po bilo kojoj osnovi, uključujući i pol/rod. Takođe smo naglasili da je nužno da javni mediji u Bosni i Hercegovini osiguraju rodno osjetljiv pristup u vezi sa subjektima vijesti i emisija, sa omogućavanjem da se veći broj žena pojavljuje u vijestima, bilo u ulozi ekspertkinja za određena socijalna, ekonomska i politička pitanja (ekspertska mišljenje) ili u ulozi građanki (popularni stavovi) i omoguće im da predstave svoje stavove o važnim pitanjima koja čine vijesti u Bosni i Hercegovini. U narednom periodu, „Udružene žene“ Banja Luka će nastaviti raditi sa neformalnom mrežom novinarki i upravljačkim strukturama u medijima BiH kako bi se unaprijedio proces uvođenja koncepta ravnopravnosti polova u medijima Bosne i Hercegovine.

3. Ključni rezultati aktivnosti "Udruženih žena" Banja Luka u 2010.g.

Aktivnosti „Udruženih žena“ Banja Luka u 2010.g. su bile direktno vezane za četiri programska područja i strateške ciljeve organizacije.

A. Zalaganje protiv nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja u Bosni i Hercegovini

Tokom 2010.g., „Udružene žene“ Banja Luka su realizovale četiri projekta i jednu kampanju u okviru ovog programskog područja:

A.1 Žena i pravo – pružanje besplatne pravne i psihosocijalne pomoći ženama žrtvama nasilja i javno zalaganje protiv nasilja nad ženama, realizovan u partnerstvu sa Helsinškim parlamentom građana Banja Luka, uz podršku Fondacije Kvinna till Kvinna iz Švedske.

A.2 Sigurna kuća za žene i djecu žrtve nasilja u Banja Luci, uz podršku Vlade Republike Srpske i Gradske uprave Banja Luka.

A.3 Tim za pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici Banja Luka, u partnerstvu sa Centrom javne bezbjednosti Banja Luka i Centrom za socijalni rad Banja Luka, uz podršku Gradske uprave Banja Luka.

A.4 Osnajivanje žena za socijalnu pravdu, uz podršku Instituta otvoreno društvo, Međunarodnog programa za žene.

A.5 Kampanja 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja u Bosni i Hercegovini, uz podršku EED Njemačka i Fondacije Kvinna till Kvinna iz Švedske.

A.1 Žena i pravo – pružanje besplatne pravne i psihosocijalne pomoći za žene žrtve nasilja

Opšti cilj projekta je jačanje i unapređenje položaja žene u našem društvu – u porodici i javnom životu – kroz uklanjanje svih oblika nasilja protiv žena i postizanje ravnopravnosti muškaraca i žena. Specifični projektni cilj u 2010.g. je bio smanjenje pravne nesigurnosti žena žrtava nasilja u regiji Banja Luka, unapređenje institucionalnog odgovora na nasilje nad ženama, i brige za žene žrtve nasilja, i jačanje saradnje i koordinacije sa lokalnim ženskim organizacijama u četiri lokalne zajednice u Bosni i Hercegovini (Banja Luka, Višegrad, Bratunac, and Tomislavgrad). „Udružene žene“ Banja Luka i „Helsinški parlament građana“ Banja Luka realizuju ovaj projekat od 1997.g.

Rezultati u 2010.g.:

Povećana pravna sigurnost žena žrtava nasilja u široj regiji Banja Luka i povećan pristup besplatnim pravnim savjetima i informacijama o njihovim pravima za žene žrtve rodnog nasilja i nasilja u porodici svih dobi i socijalnih statusa

Tokom 2010.g., profesionalni tim „Udruženih žena“ Banja Luka (advokatica i pravica) su pružale kontinuiranu pravnu pomoć za žene žrtve nasilja u široj regiji Banja Luke. Žene žrtve nasilja su imale podršku SOS volonterki putem rada SOS telefona za žrtve nasilja. U periodu od 1. januara do 31. decembra 2010.g. obezbjedile smo besplatne pravne savjete i informaciju ta 247 žena i pravnu pomoć za 93 žene koje su kontaktirale našu kancelariju. Ovo predstavlja povećanje u odnosu na isti period u 2009.g. kada smo pružile besplatnu pravnu pomoć i savjete za 214 žena i pravnu pomoć za 70 žena koje su kontaktirale našu kancelariju.

SOS volonterke su obezbjedile psihološku podršku i informacije za 1516 žena koje su pozvale SOS telefon, što predstavlja povećanje u odnosu na 2009.g. kada je 688 žena zvalo SOS telefon i dobilo potrebnu pomoć i podršku.

Advokatica i pravica su takođe obezbjedile kontinuirane besplatne pravne savjete i pomoć za korisnice Sigurne kuće Banja Luka.

Vidljiv napredak u primjeni domaćih zakona usmjeren na sprečavanja i suzbijanje nasilja nad ženama na lokalnom nivou i u BiH, i unapređen odgovor profesionalaca i profesionalki u pružanju zaštite ženama žrtvama nasilja.

Kroz aktivnosti Sigurne kuće Banja Luka u 2010.g. doprinjele smo uspješnoj primjeni zaštitne mjere obezbjeđivanja skloništa za žene žrtve nasilja i pružile smo im hitnu pomoć i brigu. Na osnovu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske, finansijska podrška za sigurne kuće za žene i djecu žrtve nasilja u Republici Srpskoj u 2010.g. je planirana u javnim budžetima lokalnih zajednica i entiteta. Osoblje projekta „Žena i pravo“ je nastavilo saradnju sa drugim ženskim nevladinim organizacijama u oba entiteta BiH na kreiranju zajedničke platforme za uvođenje ove odredbe u Zakon o zaštiti od nasilja u porodici Federacije BiH, kao i kreiranju i primjeni zajedničkih standarda i metodologije za rad sigurnih kuća za žene i djecu žrtve nasilja u Bosni i Hercegovini.

Kroz edukaciju predstavnika i predstavnica lokalnih vladinih institucija, naročito policije, centara za socijalni rad i javnih administracija u Višegradu i Bratuncu, bili smo u mogućnosti predstaviti naša iskustva u primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske, i raditi zajedno sa učesnicima i učesnicama radionica na kreiranju specifičnih preporuka usmjerenih na unapređenje zaštite žena žrtava. Ključne preporuke sa ovih aktivnosti ukazuju na potrebu sveobuhvatnijeg rada i koordinacije lokalnih vladinih institucija i povećanje senzibilnosti profesionalaca i profesionalki za pitanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici, kao i jačanje saradnje sa lokalnim nevladinim organizacijama u pružanju podrške ženama žrtvama nasilja.

Unapređeno znanje profesionalaca i profesionalki u lokalnim vladinim institucijama o svim aspektima nasilja nad ženama i postojećim zakonima i javnim politikama u ovoj oblasti i poboljšana saradnja i koordinacija lokalnih vladinih institucija i ženskih nevladinih organizacija u ciljanim lokalnim zajednicama u sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici

31 predstavnik/ca policije, centara za socijalni rad, opštinskih administracija, škola i nevladinih organizacija iz Višegrada i Bratunca su učestvovali u dvije jednodnevne radionice usmjerne na unapređenje znanja o novim zakonima i javnim politikama u oblasti borbe protiv nasilja nad ženama. Konkretno preporuke za unapređenje koordinacije i saradnje lokalnih vladinih institucija i ženskih nevladinih organizacija na sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama definisane od strane učesnika/ca radionica ukazuju na povećanu senzibilnost i znanje o prirodi i uticaju nasilja u porodici na žene žrtve, potrebu za osiguravanjem efikasnije zaštite i koordinacije svih institucija i lokalnih nevladinih organizacija.

Tokom grupne procjene koja je provedena nakon radionica, svi učesnici/ce su potvrdili da imaju bolje razumjevanje problema u vezi sa nasiljem u porodici i položajem žena žrtava nasilja. Većina učesnika/ca su procijenili da su teme koje su diskutovane tokom radionica veoma važne za njihov budući rad. Neki od učesnika/ca su izjavili da su im praktični primjeri procedura koje su korištene tokom terenskih intervencija u slučajevima nasilja u porodici pomogli da unaprijede svoj budući rad sa žrtvama nasilja u porodici. Učesnici/ce su takođe naglasili korisnost učenja o iskustvima i dobrim praksama pružanja pomoći ženama žrtvama nasilja u Sigurnoj kući Banja Luka, kao i funkcionisanju Mobilnog tima za terenske intervencije u slučajevima nasilja u porodici.

A.2 Sigurna kuća za žene i djecu žrtve nasilja u porodici Banja Luka

Sigurna kuća za žene i djecu žrtve nasilja Banja Luka je osnovana na inicijativu NVO „Udružene žene“ Banja Luka, i otvorena je za prve korisnice 12. februara 2007.g. U periodu od 1. januara do 31. decembra 2010.g. Sigurna kuća je pružila sklonište, punu brigu, podršku i zaštitu za 33 žene i 36 djece, od kojih je 63% djevojčica i 37% dječaka, koji su smješteni u Sigurnu kuću Banja Luka zajedno sa svojim majkama. Žene i djeca koji su smješteni u Sigurnu kuću Banja Luka tokom 2010.g. su iz svih krajeva Republike Srpske.

Od 33 žene korisnice Sigurne kuće Banja Luka u 2010.g., 67% žena su započele nezavisan život nakon izlaska iz Sigurne kuće, dok se 33% žena vratilo u porodičnu zajednicu. Prosječna starost korisnica Sigurne kuće Banja Luka u 2010.g. je bila 36 godina. 70% korisnica su bile nezaposlene, 12% penzionerke i 18% studentice. U 2010.g. počinioci nasilja su najčešće bili bračni partneri (57,5%) i vanbračni partneri (24,2%). Najčešće je prijavljeno kombinovano nasilje koje je trajalo u periodu do 5 godina (45,4%).

Tim za pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici u Banja Luci (Mobilni tim) donosi odluku o smještaju žena i djece žrtava nasilja sa mjestom prebivališta u Banja Luci. Ovaj Tim djeluje od 1. maja 2007.g., kao

zajednička inicijativa Centra javne bezbjednosti Banja Luka, Centra za socijalni rad Banja Luka i NVO „Udružene žene“ Banja Luka.

A.3 Tim za pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici Banja Luka

Tim za pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici (Mobilni tim) Banja Luka je uspostavljen 2007.g., na osnovu Protokola o pružanju pomoći podrške žrtvama nasilja u porodici koji je potpisan od strane Gradske uprave Banja Luka, Centra za socijalni rad Banja Luka, Centra javne bezbjednosti Banja Luka i NVO „Udružene žene“ Banja Luka. Mobilni tim je uspostavljen sa ciljem trenutne i efikasne zaštite žrtava nasilja u porodici i preduzimanja adekvatnih mjera hitne zaštite žrtava nasilja i neophodnih akcija za pokretanje sudske procedure protiv počinitelaca nasilja.

Članovi/ce Tima su predstavnici/ce policije – policajci/ke koji su zaduženi za gradsku regiju u kojoj je prijavljen slučaj nasilja, predstavnik/ca Centra za socijalni rad Banja Luka i predstavnik/ca NVO „Udružene žene“ Banja Luka.

Predstavnik/ca NVO „Udružene žene“ Banja Luka koji dežura u Timu na poziv predstavnika/ce Centra za socijalni rad Banja Luka. Zajedno odlaze na mjesto gdje je nasilje prijavljeno. Mobilni tim je aktivan 24 časa, 7 dana u sedmici, uključujući vikende i praznike.

Tokom 2010.g., identifikovali smo trend da policija propušta da nas obavjesti kada preduzimaju terenske intervencije, jer su brojni slučajevi nasilja prijavljeni od strane žena na SOS telefon, koje su nas obavjestile da je policija došla na lice mjesta i nije preduzela ništa da ih zaštiti. Članovi/ce tima „Udruženih žena“ Banja Luka su učestvovali u 158 terenskih intervencija u slučajevima nasilja u porodici u Banja Luci, dok su tokom 91 intervencije policija i Centar za socijalni rad Banja Luka propustili da nas pozovu, sa obrazloženjem da prijavljeni slučajevi nisu imali karakteristike nasilja u porodici ili su se vezivali za neka druga krivična djela. Zvanične statistike Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske za 2010.g. pokazuju povećanje prijavljenih krivičnih djela nasilja u porodici za 2.4 % u odnosu na 2009.g.¹⁰

U 2010.g. se nastavio negativan trend da policija većinu slučajeva nasilja u porodici kvalifikuje kao prekršaj. Policija nastavlja podnositi izvještaje o počinjenom krivičnom djelu nadležnim javnim tužiocima samo u teškim slučajevima nasilja, u slučaju ozbiljnih tjelesnih povreda. Zabrinuti smo zbog ovih tendencija jer one mogu voditi kreiranju javnog mnjenja da se nasilje protiv žena i nasilje u porodici smanjuje u BiH društvu i da ne postoji potreba za održavanjem i unapređenjem servisa za žrtve nasilja, što je daleko od stvarnih potreba na terenu. U Bosni i Hercegovini još uvijek ne postoji razvijena metodologija prikupljanja i sistematizacije zvanične statistike o nasilju protiv žena.

A.4 Osnajivanje žena za socijalnu pravdu u Bosni i Hercegovini

Opšti cilj projekta je omogućavanje ženama iz urbanih i ruralnih područja Republike Srpske, BiH da dobiju informacije, povećaju razumjevanje i mogućnost da zahtjevaju ostvarivanje svojih socijalnih prava koja su garantovana zakonima u oblasti socijalne zaštite u Republici Srpskoj, posebno Zakona o socijalnoj zaštiti RS. „Udružene žene“ Banja Luka realizuju ovaj projekat u periodu od jula 2009.g. do jula 2011.g. uz podršku Međunarodnog programa za žene, Instituta za otvoreno društvo.

Nakon istraživanja o znanju i razumjevanju žena o njihovim socijalnim prava i mogućnostima ostvarivanja socijalne pomoći garantovane zakonom, koje je realizovano u 39 lokalnih zajednica u Republici Srpskoj tokom 2009.g., „Udružene žene“ Banja Luka su organizovale 9 javnih tribina i 9 radio emisija o socijalnim pravima žena u Banja Luci, Gradšci, Derventi, Bijeljini, Milićima, Zvorniku, Višegradu, Foči i Rogatici.

Projektne aktivnosti su organizovane u bliskoj saradnji sa lokalnim centrima za socijalni rad i nevladinim organizacijama, kao što su Banja Luci - Udruženje invalida, Udruženje samohranih roditelja, NVO Majka priroda, Gender centar Vlade Republike Srpske i NVO Žene to mogu, u Gradišci – Lokalna razvojna agencija, i NVO Žena i porodica, u Derventi – NVO Udruženje žena Derventa, u Foči Lokalni dekomratski centar,

¹⁰Informacija o bezbjednosnoj situaciji za period od 1. januara do 31. decembra 2010.g., Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske, Dostupno na našem jeziku na direktnom linku: http://www.mup.vladars.net/statistike_pdf/cir/2746101207265699.pdf (posljednji pristup 17. januara 2011.g.)

Udruženje izbjeglica, i Udruženje roditelja sa četvoro i više djece; u Rogatici – Omladinski centar i Udruženje žena "SNOP", i u Višegradu – Demokratski centar i Udruženje žena oboljelih od raka dojke "Aska".

A.5 Kampanja 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja u Bosni i Hercegovini

Unapređene zajedničke aktivnosti ženskih nevladinih organizacija na zaštiti ženskih ljudskih prava i promociji ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini

U 2010.g. „Udružene žene“ Banja Luka su se fokusirale na unapređenje saradnje sa ženskim nevladinim organizacijama širom Bosne i Hercegovine na pripremi, koordinaciji i realizovanju aktivnosti u okviru Kampanje 16 dana aktivizma protiv rodno zasnovanog nasilja u BiH. Zahvaljujući podršci Fondacije Kvinna till Kvinna iz Švedske i resursima projekta „Informisano javno mnjenje i rodno osjetljivi mediji u BiH“, koji je podržan od strane EED Njemačka, bile smo u mogućnosti prevesti Resursni paket globalne kampanje 16 Dana aktivizma, organizovati jedan radni sastanak sa ženskim nevladinim organizacijama u BiH (u septembru 2010.g.) sa ciljem planiranja aktivnosti Kampanje, i pripremiti zajednički kalendar aktivnosti Kampanje 16 Dana aktivizma u BiH za 2010.g. Zajedničke aktivnosti Kampanje su bile koordinirane ulične akcije, distribucija informacionog materijala, konferencije za novinare i okrugli stolovi. Aktivistkinje „Udruženih žena“ Banja Luka i „Helsinškog parlamenta građana“ Banja Luka su podržale novinarku tokom ulične akcije organizovane 25. novembra 2010.g., na Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama. Tom prilikom smo dijelile letke i informacijski materijal građanima i građankama en we distributed leaflets, info material to women and men citizens of Banja Luka.

Unaprijedile smo vidljivost i uticaj Kampanje 16 Dana aktivizma u BiH putem širenja informacija preko e-mail mreža koje povezuju ženske nevladine organizacije u regiji (u Srbiji – zenskaposla, i u Hrvatskoj cik-cak net), kao i komunikaciju sa Centrom za globalno liderstvo žena, kao organizacijom koja koordinira aktivnosti kampanje na globalnom nivou. BiH Kalendar aktivnosti za kampanju 16 dana aktivizma protiv rodnog nasilja u 2010.g. i prevod resursnog paketa za kampanju je objavljen na web stranici Centra. Ukupno 22 ženske nevladine organizacije, jedna TV stanica (javni emiter Radio televizija Republike Srpske) i jedna međunarodna organizacija (UNIFEM kancelarija u Sarajevu, BiH) iz 13 gradova širom Bosne i Hercegovine (Zenica, Sarajevo, Višegrad, Tuzla, Derventa, Gradiška, Jajce, Banja Luka, Modriča, Bihać, Bratunac, Mostar i Milići) su doprinijeli izradi zajedničkog kalendara sa informacijama o njihovim planiranim aktivnostima. Kalendar je poslan svim organizacijama koje su poslale svoje informacije o aktivnosti, kao i drugim nevladinim organizacijama u BiH koje se bave zaštitom i promovisanjem ravnopravnosti polova i ljudskih prava, međunarodnim organizacijama, ključnim institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost polova (Agenciji za ravnopravnost polova u BiH, Gender centru Vlade Republike Srpske, Gender centru Vlade Federacije BiH), drugim vladinim i javnim institucijama koje provode aktivnosti sprečavanja i suzbijanja nasilja protiv žena i rodnog nasilja, kao i elektronskim i štampanim medijima u Bosni i Hercegovini.

Povodom 25. novembra, Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama, predstavnice Sigurne kuće za žene i djecu žrtve nasilja Banja Luka su kao voditeljice učestvovala na radionici o nasilju nad ženama i nasilju u porodici, u kojoj su učestvovala članice Omladinske organizacije Šipovo. Radionica je organizovana u okviru projekta "Košnica – žena liderica," od strane Udruženja "Kult" Sarajevo i "BiH Ekspert" Sarajevo.

B. Mediji i ravnopravnost polova u Bosni i Hercegovini

B.1 Ravnopravnost polova u Bosni i Hercegovini = Informisano javno mnjenje i rodno osjetljivi mediji

„Udružene žene“ Banja Luka realizuju ovaj projekat od 2005.g. uz podršku Evangelischer Entwicklungsdienst (EED), iz Njemačke i u partnerstvu sa nevladinom organizacijom „Amica e.V.“ iz Frajburga, Njemačka. Razvojni cilj projekta je kreiranje mogućnosti za uklanjanje rodno zasnovane diskriminacije u svim oblastima društvenog, ekonomskog i političkog života u Bosni i Hercegovini kroz podizanje rodne senzitivnosti medija u Bosni i Hercegovini, jačanje informisanog javnog mnjenja o rodno zasnovanoj diskriminaciji i zalaganje za unapređenje položaja žena u našem okruženju.

Rezultati u 2010.g.:

Unapređenje saradnje i umreženosti ženskih nevladinih organizacija u Bosni i Hercegovini i regiji u cilju promocije ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti

Ženske nevladine organizacije širom Bosne i Hercegovine su unaprijedile saradnju kroz učešće u inicijativi monitoringa medija iz perspektive ravnopravnosti polova, sastanak usmjeren na umrežavanje i izgradnju kapaciteta, i provođenje aktivnosti u okviru BiH Kampanje 16 dana aktivizma protiv rodnog nasilja. Radile su zajedno na podizanju javne svijesti i zalaganju za zaštitu ženskih ljudskih prava u praksi. 18 predstavnica 11 ženskih nevladinih organizacija u BiH su zajedno radile na pripremi zajedničke strategije korištenja rezultata monitoringa medija, te su njihove aktivnosti pridobile medijsku pažnju kroz vijesti i specijalne tematske emisije kao što je emisija „U fokusu“ koja se emituje na Radio televiziji Republike Srpske. Saradnja ženskih nevladinih organizacija je takođe unapređena kroz planiranje i realizovanje zajedničkih aktivnosti javnog zalaganja usmjerenih na promjene rodno diskriminirajućih zakona u BiH i osiguravanje formalno pravne i stvarne zaštite žena i djece žrtava nasilja.

U procesu prireme Kampanje 16 dana aktivizma protiv rodnog nasilja u BiH, ženske nevladine organizacije su kreirale zajedničko protestno pismo vladinim institucijama na svim nivoima u BiH i zahtjevale specifične aktivnosti u cilju sprečavanja i suzbijanja nasilja nad ženama, kao što su osiguravanje bolje primjene zakona u oblasti zaštite žena od nasilja, osiguravanje da slučajevi nasilja nad ženama ne ostanu skriveni, te da se zabilježe u odgovarajuće zvanične baze podataka, unapređenje zakona o zaštiti žena od nasilja, osiguravanje zaštite ljudskih prava žena žrtava nasilja u porodici i njihovog slobodnog pristupa sudskoj zaštiti u krivičnom postupku, kako je garantovano Evropskom konvencijom o ljudskim pravima. Ženske nevladine organizacije u BiH koje su podržale inicijativu su u isto vrijeme poslale pismo 24. Novembra 2010.g. uoči Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama.

Tokom Kampanje 16 dana aktivizma protiv rodnog nasilja u BiH, ulične akcije su organizovane od strane 13 ženskih nevladinih organizacija u 11 gradova BiH – Zenici, Sarajevu, Banja Luci, Tuzli, Bratuncu, Milićima, Jajcu, Derventi, Mostaru, Modriči, i Višegradu, sa učešćem 129 aktivista i aktivistkinja koji su građanima i građankama distribuirali letke i informacione materijale o sprečavanju i suzbijanju rodno zasnovanog nasilja. Savjet za štampu BiH je prihvatio žalbe protiv četiri dnevne novine u vezi sa rodno diskriminativnim izvještavanjem i otkrivanjem identiteta maloljetne djevojčice, žrtve seksualnog zlostavljanja, nasilja i trgovine ljudima.

Realizovan monitoring medija u vezi sa rodnom ravnopravnošću u BiH u 2010.g.. Novinari i novinarke, aktivisti i aktivistkinje nevladinih organizacija, predstavnici i predstavnice vladinih institucija, i građani i građanke pokazuju povećanu svijest o problemima u oblasti rodne ravnopravnosti u medijima u okviru Bosne i Hercegovine, te na regionalnom i globalnom nivou.

Prikupljeni su i obrađeni podaci o ravnopravnosti polova u medijima Bosne i Hercegovine, u okviru Globalnog projekta monitoringa medija (GMMP) 2009/2010. Dvije studije slučaja odabrane za kvalitativnu analizu se fokusiraju na rodno neutralno potretisanje/propuštenu priliku i vijesti koje potvrđuju rodne stereotipe. Monitoring izvještaj sa fokusom na ravnopravnost polova u medijima Bosne i Hercegovine za 2009/2010 je pripremljen i odštampan uz podršku Međunarodne asocijacije za hrišćanske komunikacije (WACC) i distribuiran ženskim nevladinim organizacijama, elektronskim i štampanim medijima u BiH, institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost polova i regulatornim mehanizmima za medije. Na konferenciji za novinare održanoj 24. novembra 2010.g. „Udružene žene“ Banja Luka su predstavile ključne rezultate i preporuke izvještaja za Bosnu i Hercegovinu i apelovale na medija i vladine institucije u Bosni i Hercegovini da pojačaju aktivnosti usmjerene na unapređenje portretisanja i pristupa žena medijima u Bosni i Hercegovini. Kroz povratne informacije i razmjenu podataka o monitoringu medija, aktivisti i aktivistkinje i novinarke koje su učestvovala u monitoringu potvrđuju korisnost učenja o korištenju metodologije monitoringa medija i učestvovanja u GMMP inicijativi u smislu njihovog boljeg razumjevanja regionalnog i globalnog konteksta problema u oblasti ravnopravnosti polova u medijima.

Predstavnici i predstavnice lokalnih vladinih institucija, nevladinih organizacija i medija su inicirali aktivnosti borbe protiv rodno zasnovane diskriminacije, nasilja u porodici i osiguravanja ravnopravnog

pristupa žena medijima u ciljanim lokalnim zajednicama. Građani i građanke su informisani i problemima u vezi sa rodno zasnovanim nasiljem i diskriminacijom u Bosni i Hercegovini.

Tokom Kampanje 16 dana aktivizma protiv rodno nasilja u Bosni i Hercegovini 2010.g. organizovana su dva okrugla stola u Zenici i Mostaru, sa učešćem 52 predstavnika/ce nevladinih organizacija, vladinih institucija, medija, škola, političkih stranaka i centara za socijalni rad. Učesnici/ce su diskutovali i planirali zajedničke aktivnosti na lokalnom nivou usmjerene na promociju i zaštitu ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti, koje uključuju jačanje podrške lokalnih vladinih institucija za rad lokalnih ženskih nevladinih organizacija u oblasti sprečavanja i suzbijanja nasilja nad ženama, unapređenje uloge žena u političkom odlučivanju i podršku programima podizanja svijesti i sprečavanja rodno zasnovanog nasilja u osnovnim i srednjim školama. Učešće programskog osoblja „Udruženih žena“ Banja Luka u emisijama i izjave za elektronske i štampane medije u BiH je korišteno u cilju naglašavanja podataka u vezi sa rodnom diskriminacijom protiv žena, kao i prepreka sa kojima se žene suočavaju u pristupu i ostvarivanju njihovih ljudskih prava u praksi. Konferencija za novinare „Udruženih žena“ Banja Luka održana povodom 8. marta 2010.g., Međunarodnog dana žena je okupila 22 predstavnika/ce obrazovnih institucija, nevladinih organizacija, kulturnih centara i inostranih ambasada, kao i 8 novinara/ki elektronskih i štampanih medija u Bosni i Hercegovini. „Udružene žene“ Banja Luka su predstavile ključne probleme u vezi sa rodnom diskriminacijom u oblasti rada i zapošljavanja, univerzitetskog obrazovanja, kao i inicijative koje promovišu žene u cilju ostvarivanja njihovog punog doprinosa društvenom i kulturnom razvoju Banja Luke.

Tokom 16 dana aktivizma protiv rodno nasilja u Bosni i Hercegovini, organizovano je 5 konferencija za novinare u Bijeljini, Banja Luci, Jajcu, Sarajevu i Bihaću, sa učešćem 41 novinara/ke, predstavnika/ce 30 elektronskih i štampanih medija i novinskih agencija u Bosni i Hercegovini, koji su pripremili izvještaje i članke u vezi sa aktivnostima Kampanje i problemima u vezi sa rodno zasnovanom diskriminacijom i nasiljem.

C. Ravnopravnost polova u javnom i političkom životu u Bosni i Hercegovini

C.1 Žena danas - 2010 – Promovisanje učešća žena u javnom i političkom životu, realizovan u partnerstvu sa „Helsinškim parlamentom građana“ Banja Luka, uz podršku Fondacije Kvinna till Kvinna iz Švedske.

C.2 Akcija za jednako učešće i mogućnosti za žene u politici Bosne i Hercegovine, uz podršku Fondacije Roza Luksemburg iz Njemačke.

C.1 Žena danas - 2010 – Promovisanje učešća žena u javnom i političkom životu u Bosni i Hercegovini

„Udružene žene“ Banja Luka i „Helsinški parlament građana“ Banja Luka realizuju ovaj projekat od 1997.g., uz podršku Fondacije Kvinna till Kvinna iz Švedske. Dugoročni razvojni cilj projekta je smanjenje svih oblika rodno zasnovane diskriminacije žena i stvaranje okruženja u kojem žene i muškarci imaju jednake mogućnosti. Specifični projektni cilj u 2010.g. je bio usmjeren na povećanje broja i uticaja žena u parlamentima Bosne i Hercegovine nakon opštih izbora 2010.g. i povećanje rodne senzibilnosti i rodno odgovornih politika na lokalnom nivou.

Ključni rezultati u 2010.g.:

- 124 građanke i građanina Banja Luke su učestvovali na 4 javne tribine i izrazili svoje stavove o aktuelnim problemima i temama – statusom i zaštitom ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti u praksi u BiH, ekonomiji brige, vrednovanju neplaćenog rada žena, pristupu žena zapošljavanju i ekonomskim resursima, učešću žena u vlasti i odlučivanju i predizbornoj kampanji 2010.g., nevidljivosti žena i ženskih pitanja u medijima u BiH u periodu prije opštih izbora 2010.g. Kao rezultat zaključaka i preporuka definisanih na ovim javnim tribinama, pokrenule smo specifične aktivnosti javnog zalaganja i lobiranja sa ciljem unapređenja položaja žena u Bosni i Hercegovini.

- Unapređen je fokus medija na ženska pitanja i važnost učešća žena u politici i odlučivanju kroz 5 TV emisija koje su emitovane na Radio televiziji Republike Srpske (RTRS). Ukazale smo na marginalizaciju žena, podržale kandidatkinje političkih stranaka, lobirale za izmjene rodno diskriminirajućih odredbi Izbornog zakona Bosne i Hercegovine i naglasile važnost Kampanje 16 dana aktivizma protiv rodno nasilja u Bosni i

Hercegovini. U TV emisiji emitovanoj u avgustu 2010.g. na RTRS-u učestvovalo je 5 kandidatkinja političkih stranaka za opšte izbore u Bosni i Hercegovini, od kojih su 2 kandidatkinje izabrane kao poslanice u Narodnoj skupštini Republike Srpske. Najveći broj žena koje su osvojile poslanička mjesta u Narodnoj skupštini Republike Srpske je iz izborne jedinice br. 2 u kojoj smo realizovale dio projektnih aktivnosti.

-Učesnice okruglog stola „Žene i parlamentarni izbori 2010.g.“ koji je organizovan 19. novembra 2010.g, su definisale specifične preporuke i uputile apel političkim liderima da vode računa o primjeni Zakona o ravnopravnosti polova BiH i drugim relevantnim zakonima i politikama koje promovišu jednaku zastupljenost žena u vladinim institucijama i političkom odlučivanju na svim nivoima organizacije vlasti, tokom formiranja vlade Republike Srpske.

- Organizovale smo uličnu akciju „Naš izbor je žena, a vaš?“ u Banja Luci, uoči održavanja opštih izbora u Bosni i Hercegovini i pozvali građanke i građane da podrže kandidatkinje na izborima, bez obzira na političku opciju.

- Producirale smo film pod nazivom **"Život u kampanji kandidatkinje – ja to mogu"**, koji se bazira na ličnim dnevnicima kandidatkinja političkih strana za lokalne izbore u Bosni i Hercegovini koji su održani 2008.g. Film je javno predstavljen i korišten kao edukacioni materijal za kandidatkinje političkih stranaka za opšte izbore 2010.g. u Bosni i Hercegovini.

- 55 kandidatkinja političkih stranaka za opšte izbore u 2010.g. u Bosni i Hercegovini i mladih političarki, predstavnica političkih stranaka u BiH su učestvovala na dvije radionice izgradnje kapaciteta i unapredile znanja i vještine iz javnog i medijskog predstavljanja, vođenja predizborne kampanje i javnog zalaganja.

- Unapređena je saradnja i zajedničke aktivnosti ženskih nevladinih organizacija u Bosni i Hercegovini i regiji, i kreirano je i poslano zajedničko protestno pismo u vezi sa nedovoljnim učešćem žena u pregovorima o budućem uređenju Bosne i Hercegovine.

C.2 Akcija za jednako učešće i mogućnosti za žene u politici Bosne i Hercegovine

Opšti projektni cilj je bio smanjenje rodne diskriminacije žena u javnom i političkom životu Bosne i Hercegovine i stvaranje okruženja u kojem žene i muškarci imaju jednake mogućnosti. Specifični projektni ciljevi su bili sljedeći:

- Povećanje svijesti, vještina i znanja političarki u Bosni i Hercegovini o ravnopravnosti polova, izbornom procesu i važnosti učešća žena u zalaganju za unapređenje položaja žena u javnom i političkom životu BiH.
- Osnaživanje kandidatkinja političkih stranaka na izborima da preuzmu aktivnu ulogu u komunikaciji sa glasačima i glasačicama tokom predizborne kampanje u 2010.g. u BiH.
- Povećanje svijesti o potrebi unapređenja medijske vidljivosti političarki i njihovog aktivnog učešća u predizbornim kampanjama u BiH.
- Jačanje saradnje političarki i aktivistkinja ženskih nevladinih organizacija i provođenje zajedničkih aktivnosti na unapređenju učešća, vidljivosti i uticaja žena u javnom i političkom životu u BiH.

Ključni rezultati u 2010.g.:

- 108 predstavnica političkih stranaka iz 39 gradova u Bosni i Hercegovini su učestvovala na tri početne radionice izgradnje kapaciteta za političarke i tri napredne radionice za kandidatkinje na opštim izborima održanim u oktobru 2010.g. u Bosni i Hercegovini.

-21 novoizabrana parlamentarka sa entitetskog i državnog nivoa u Bosni i Hercegovini iz 12 gradova i predstavnice ženskih nevladinih organizacija u BiH su učestvovala na 2 okrugla stola usmjerena na kreiranje ženskih političkih prioriteta u Bosni i Hercegovini.

- Analiza evalucionih upitnika i povratne informacije koje smo dobile od učesnica i facilitatorke radionica ukazuju da su učesnice unaprijedile svijest, vještine i znanja o ravnopravnosti polova, izbornom procesu i važnosti učešća žena u javnom zalaganju za unapređenje položaja žena u javnom i političkom životu u BiH.

-Povratne informacije koje smo dobile od učesnica okruglih stolova koje su osvojile mjesto u parlamentima na entitetskom i državnom nivou u Bosni i Hercegovini ukazuju da su informacije i znanja koje su usvojile tokom radionica izgradnje kapaciteta doprinijele povećanju njihovog samopouzdanja i mogućnosti žena da učestvuju u predizbornoj kampanji, naročito da artikulišu svoje stavove i predstave ih javnosti. Učesnice su

potvrdile da aktivnosti žena unutar političkih stranaka i njihov doprinos ukupnom političkom radu pokazuje postepeni napredak u smislu izmjene sistema vrijednosti i posmatranja ravnopravnosti polova kao jednog od faktora koji doprinosi dobijanju veće podrške za političke platforme i povjerenja glasačkog tijela na izborima.

- Pripremljen je dokument Programske platforme za saradnju žena izabranih u zakonodavne institucije: Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine, Parlament Federacije BiH, Narodnu skupštinu Republike Srpske i žena aktivnih u nevladinim organizacijama za period 2010 – 2014. Ovaj dokument je kreiran na osnovu zajedničkog procesa planiranja na okruglim stolovima, uz puni doprinos političarki koje su osvojile mandate u entitetskim i državnom parlamentu Bosne i Hercegovine. Političarke zastupnice u parlamentima Bosne i Hercegovine su se obavezale na promociju Programske platforme i rad na realizaciji definisanih prioriteta i aktivnosti u narednom periodu.

-Realizovale smo monitoring medija sa fokusom na vidljivost žena i njihovog aktivnog učešća u predizbornoj kampanji u Bosni i Hercegovini.

D. Zalaganje protiv trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini

Tokom 2010.g., „Udružene žene“ Banja Luka su nastavile sa aktivnostima javnog zalaganja i edukacijom o problemu trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini, sa fokusom na dječake i djevojčice kao potencijalne žrtve.

U periodu od 1. oktobra 2009.g. do 31. decembra 2010.g., „Udružene žene“ Banja Luka su učestvovala kao partnerska organizacija u realizaciji projekta **“Sveobuhvatan pristup rješavanju problema dječije pornografije u Bosni i Hercegovini.”** Projekat je realizovan od strane Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine, Odjela za borbu protiv trgovine ljudima, Udruženja „Međunarodni forum solidarnosti Emmaus“, u saradnji sa OAK Fondacijom i Save the Children Norveška.

Osnovni cilj projekta je bilo sprečavanje dječije pornografije i drugih oblika seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece u Bosni i Hercegovini putem korištenja informacionih i komunikacionih tehnologija. Projektne aktivnosti su uključivale uspostavljanje SOS linije za podršku i prijavljivanje slučajeva zlostavljanja i iskorištavanja djece, pružanje informacija djeci i roditeljima, realizacija mini kampanje prevencije i podizanja svijesti među djecom u rizičnim kategorijama i njihovim roditeljima o opasnostima i mogućim zloupotrebama informacionih i komunikacionih tehnologija u svrhu iskorištavanja djece i dječije pornografije uopšte.

Jedan od projektnih ciljeva je bilo uspostavljanje jedinstvene baze podataka koja sadrži informacije o počiniocima krivičnih djela u ovoj oblasti i uključivanje u mrežu web portala koji promovišu sigurno korištenje Interneta, organizovanje edukativnih radionica za djecu u rizičnim kategorijama u osnovnim i srednjim školama u BiH, kao i za roditelje, članove/ce školskih odbora, nastavnike/ce i profesore/ce, sa ciljem podizanja svijesti o postojanju ovog problema u Bosni i Hercegovini i potrebi njegove prevencije.

„Udružene žene“ Banja Luka su bile ključna partnerska organizacija u realizaciji 30 radionica u osnovnim školama u 26 lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini - Kotor Varoš, Čelinac, Gradiška, Banja Luka, Prijedor, Doboj, Modriča, Teslić, Kozarska Dubica, Bijeljina, Višegrad, Bosanska Krupa, Bihać, Ključ, Travnik, Jajce, Cazin, Velika Kladuša, Mostar, Brčko Distrikt, Sanski Most, Trebinje, Sarajevo, Bratunac, Zenica, i Novi Grad. U radionicama je ukupno učestvovala 1061 osoba - 731 dječaka i djevojčica, učenika/ca završnih razreda osnovnih škola, 98 nastavnika/ca i 100 roditelja.

Radionice su realizovane od strane trenerskog tima - Lana Jajčević, projektna koordinatorica iz „Udruženih žena“ Banja Luka, Boris Ivanović, šef Odsjeka za operativnu podršku Agencije za bezbjednost i zaštitu (SIPA) Sarajevo, i Eneid Hasanović, nezavisni inspektor u Odjelu za borbu protiv trgovine ljudima, seksualne delikte, maloljetničku delikvenciju i nasilje u porodici Odsjeka kriminalističke policije Ministarstva unutrašnjih poslova Federacije BiH.

4. Aktivnosti javnog zalaganja usmjerene na unapređenje ženskih ljudskih prava i ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini

Datum: 8.03.2010.

PREDMET: Izmjene i dopune Izbornog zakona u Bosni i Hercegovini

Za: Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine

Od: Udružene žene Banja Luka; Helsinški parlament građana Banja Luka

Pozivamo Parlamentarnu skupštinu Bosne i Hercegovine da reafirmiše načelo ravnopravnost polova i u godini kada se Međunarodni dan žena obilježava pod sloganom: „Jednaka prava, jednake mogućnosti-napredak za sve ljude“, insistira da se i Izborni zakon Bosne i Hercegovine uskladi sa ovim načelom.

Smatramo da je usklađivanje Izbornog zakona u postupku izmjena i dopuna sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o ravnopravnosti polova BiH kojeg je Parlamentarna skupština u istom sazivu usvojila 04.11.2009. godine obaveza naše države, kako prema ženama Bosne i Hercegovine tako i prema zahtjevima međunarodnih tijela i regionalnih nadnacionalnih organizacija čija je članica.

Podsjećamo da je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o ravnopravnosti polova¹¹, članom 6. kojim se mijenja član 15., utvrđeno da su ...državna tijela na svim nivoima organizacije vlasti i tijela lokalne samouprave, uključujući zakonodavni, izvršnu i sudsku vlast [...], obavezna da obezbijede i promovišu ravnopravnu zastupljenost polova u upravljanju, procesu odlučivanja i predstavljanju, te da ravnopravna zastupljenost polova postoji kada je jedan od polova zastupljen sa najmanje 40% u navedenim tijelima... U suprotnom, radi se o diskriminaciji po osnovu pola...

Podsjećamo da je na 35. sjednici UN Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena (CEDAW/C/BIH/CO/3, od 2. juna 2006.), Komitet u tačkama 29 .i 30. izrazio zabrinutost zbog nedovoljne zastupljenosti žena u procesima donošenja odluka i pozvao državu da uskladi Izborni zakon BiH sa Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH, te pojača i provede mjere za veću zastupljenost žena u izabranim tijelima: „29. Iako uvažava činjenicu da Zakon o ravnopravnosti spolova BiH propisuje ravnopravnu zastupljenost u procesima donošenja odluka, Komitet izražava zabrinutost što nedavni amandmani na Izborni zakon nisu uvažili ovaj aspekt (...) 30. Komitet zahtijeva da Država članica uskladi Izborni zakon BiH sa Zakonom o ravnopravnosti spolova BiH te da pojača i provede mjere za veću zastupljenost žena u izabranim i imenovanim tijelima (...)“¹².

Ističemo da se i Parlamentarna skupština Vijeća Evrope u posljednjoj Rezoluciji od 27.01.2010. godine koja se bavi povećanjem učešća žena u politici¹³, a imajući u vidu prepreke sa kojima su žene suočene pri pokušaju prakticanja prava na ravnopravno učešće u javnom i političkom životu, obraća državama članicama tražeći od njih da, između ostalog, razmotre uvođenje zakonske kvote koja ne samo da osigurava visoko procentualno učešće žena kandidata (idealno najmanje 40%), nego i strogo pravilo poretka po rangu (npr. sistem “rajsferšlusa” sa naizmjeničnim rasporedom muškaraca i žena kandidata), i efikasne sankcije za nepoštovanje [...].

Slijedom navedenog predlažemo:

da se u Izbornom zakonu Bosne i Hercegovine izvrše izmjene člana 4.19 i svih članova koji referišu na ovaj član, na način da se obezbijedi učešće manje zastupljenog pola sa 40% primjenom sistema naizmjeničnog

¹¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o ravnopravnosti polova u Bosni i Hercegovini, Službeni list BiH 102/09, 29. decembar 2009. godine

¹² Zaključni komentari Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena: Bosna i Hercegovina, CEDAW/C/BIH/CO/3, od 2.juna 2006., tad. 29. i 30.

¹³ RES 1706 (2010) od 27.01.2010. http://assembly.coe.int/ASP/Doc/ATListingDetails_E.asp?ATID=11146, pristupljeno 02.03.2010.

kandidiranja oba pola na listama, kao i svih članova koji u sadašnjem tekstu omogućavaju diskriminaciju, posebno člana 4.24 zakona.

Udružene žene Banja Luka
Nada Golubović, izvršna direktorica

Helsinški parlament građana Banja Luka
Lidija Živanović, izvršna direktorica

Bijeljina, 17 March 2010

Bijeljina, 17.03.2010.

SAOPŠTENJE ZA JAVNOST

Nevladine organizacije – članice mreže „RING“ veoma su zabrinute zbog nove afere u vezi sa seksualnom eksploatacijom maloljetne djevojčice iz Bratunca. U posljednje tri godine stalno ukazujemo da su žrtve trgovine ljudima građanke BiH, koje su u najvećem broju slučajeva maloljetne, i tražimo da se konačno svi zakonski propisi u BiH usklade sa Konvencijom Vijeća Evrope o borbi protiv trgovine ljudima, koju je Bosna i Hercegovina ratifikovala još 2007. godine. Takođe zahtijevamo da se počinioci djela trgovine ljudima strožije kažnjavaju, kako bi se i na taj način preventivno djelovalo da se stane na put ovoj užasnoj pojavi.

Novi slučaj iz Bratunca pokazuje da se monstruoza djela seksualne eksploatacije djece ponavljaju i zato apelujemo na nadležne institucije da najozbiljnije urade svoj dio posla, da otkriju počinioce i kazne ih najstrožije, a žrtvi trgovine pruže punu zaštitu i stvore uslove za njen nesmetani oporavak.

Najoštrije protestujemo zbog načina izvještavanja o ovom događaju u medijima. Iako se radi o maloljetnoj djevojčici, mediji su objavili njen identitet, pa čak i fotografije, što je krajnje neprimjereno i suprotno zakonskim propisima i etičkim normama. Zato apelujemo da se prestane sa senzacionalističkim izvještavanjem o ovom slučaju i povede više računa o pravima žrtve na zaštitu.

Članice mreže „RING“:

1. Udruženje građana "Budućnost", Modriča
2. Udruženje žena "Lara", Bijeljina
3. Udruženje žena "Most", Višegrad
4. Udruženje "Udružene žene", Banja Luka
5. Udruženje žena "Žena BiH", Mostar
6. Udruženje žena "Goraždanke", Goražde
7. Udruženje žena "Maja" Kravica, Bratunac
8. Udruženje žena „Derventa“, Derventa
9. Udruženje žena romkinja "Bolja budućnost", Tuzla
10. Udruženje roma "Otaharin", Bijeljina
11. Udruženje žena "Žene ženama", Sarajevo
12. "Infoteka" ženski informacioni dokumentacioni centar, Zenica

Za: Visoki predstavnik u BiH nj. e. Valentin Incko

Ambasador kraljevine Španije u BiH nj. e. Alejandro Alvargonzales San Martin

Ambasador kraljevine Švedske nj. e. Bosse W. Hedberg

Ambasador SAD u BiH nj. e. Charles English

PROTEST

Predstavnice NVO koje su u Ženskoj mreži BiH zabrinute su dosadašnjim tokom pregovora koji su vezani za status BiH u pridruživanju EU, te podsjećajući da istinske demokratije nema bez ravnopravnog učešća žena, zahtijevaju od međunarodnih predstavnika i domaćih lidera da u nastavak pregovora o ustavnim promjena u BiH uključe i žene.

Iz svih dosadašnjih pregovaračkih timova koji su, počevši od Dejtonskog mirovnog sporazuma odlučivali o sudbini BiH, žene su bile isključene. Izuzetak nisu ni butmirski pregovori čiji rezultati utiču na sve građane i građanke BiH.

Ženska mreža BiH smatra da svi dosadašnji pregovori nisu bili transparentni, da se nije vodilo računa o rodnom balansu u skladu sa Rezolucijama, deklaracijama, pravilnicima i mapama puta prilikom donošenja odluka na nivou EU.

Žene BiH smatraju da se u budućnosti bilo kavih pregovora ne smije nastaviti praksa ignorisanja i isključivanja žena i da je potrebno u skladu sa Rezolucijom 1706 (2010) Savjeta Evrope da 40 % žena sjedi za pregovaračkim stolom.

Ukoliko se međunarodna zajednica ne uključi u rješenje ovog problema ohrabruje i domaće političare da nastave sa praksom diskriminacije žena i kršenja domaćih pravnih propisa, prije svega Zakona o ravnopravnosti polova BiH i ignorisanja obaveza koje su preuzeli potpisivanjem međunarodnih i regionalnih ugovora.

Za pregovaračkim stolom se moraju naći i žene, koje bi pregovorima mogle dati drugačiji doprinos i usmjeriti ih ka potrebama i interesima običnih građana ove zemlje koji ne mogu živjeti od „principa konstitutivnosti“.

Stoga tražimo od međunarodnih predstavnika da ovaj naš zahtjev uzmu u obzir i ne dozvole da o sudbini građana i građanki BiH odlučuje samo muškarci!

U ime ženske mreže BiH

Nada Golubović

Izvršna direktorica

Udružene žene Banja Luka

Lidija Živanović

Izvršna direktorica

Helsinški parlament građana Banja Luka

5. Jačanje saradnje sa drugim nevladinim organizacijama i vladinim institucijama u Bosni i Hercegovini i inostranstvu

Postignuti rezultati u 2010.g.:

„Udružene žene“ Banja Luka su nastavile aktivnosti na jačanju naše vidljivosti u lokalnom i regionalnom okruženju i unapređenju saradnje, razmjene informacija i zajedničkim aktivnostima sa drugim nevladinim organizacijama u Bosni i Hercegovini i regiji. Kroz različite projektne aktivnosti naše organizacije i aktivnosti javnog zalaganja usmjerene na borbu protiv nasilja nad ženama i povećanje učešća i uticaja žena u političkom odlučivanju na svim nivoima, „Udružene žene“ Banja Luka su unapredile saradnju sa lokalnim nevladinim organizacijama.

„Udružene žene“ Banja Luka su učestovale u koaliciji ženskih nevladinih organizacija u BiH u realizaciji projekta **“101 razlog zašto glasati za ženu”** koji je bio usmjeren na povećanje broja izabраниh žena na opštim izborima 2010.g. u Bosni i Hercegovini i promjeni svijesti o položaju i ulozi žena u BiH društvu. Projekat je realizovan od strane TPO Fondacije Sarajevo, Fondacije „Cure“ Sarajevo, Udruženja „Info House“ Sarajevo, NVO „Glas žene“ Bihać, NVO „Udružene žene“ Banja Luka, Udruženja žena „Lara“ Bijeljina, NVO „Medica“ Zenica, Udruženja „Li Woman“ Livno, NVO „Žena BiH“ Mostar, Udruženja „Forum žena“ Bratunac, Udruženja „Vesta“ Tuzla, Omladinske organizacije „BD“ Brčko Distrikt, Udruženja građanki „Grahovo“ Grahovo, uz podršku Ambasade Švajcarske, Odjela za saradnju u Bosni i Hercegovini, Heinrich Boll Stiftung Bosna i Hercegovina i Friedrich Ebert Stiftung, Bosna i Hercegovina. Projektne aktivnosti su realizovane u 36 gradova i 105 ruralnih zajednica u Bosni i Hercegovini, i uključivale su prikupljanje 101 izjave javnih ličnosti u Bosni i Hercegovini o razlozima zašto glasači i glasačice trebaju podržati žene na opštim izborima 2010.g. u Bosni i Hercegovini, kao i edukaciju glasačica, radio emisije, ulične akcije, i distribuciju promotivnog materijala u lokalnim zajednicama.

Na regionalnom nivou, „Udružene žene“ Banja Luka su aktivno učestvovala u aktivnostima uspostavljanja **Regionalne ženske mreže** koja uključuje oko 30 organizacija koje se bave javnim zalaganjem za ženska ljudska prava i ljudska prava uopšte iz svih zemalja u području bivše Jugoslavije. Mreža je simbolično najavila početak svojih aktivnosti obilježavanjem 24. maja 2010.g., Međunarodnog dana žena za mir i razoružanje. Ključni ciljevi postojanja i djelovanja Mreže su razvoj kulture mira i nenasilja, i ostvarivanje kontinuiranog, vidljivog i efikasnog uticaja na lokalne i regionalne politike, kulturu, sport, mlade i sl. sa ciljem promjene i razvoja društava koja će doprinostiti miru, suživotu i stabilnosti u regiji. Rad Mreže je javan, dobrovoljan, odgovoran i u potpunosti posvećen postizanju kulturnih i političkih promjena prema izgradnji mira i društava bez nasilja i diskriminacije. Trenutne članice Mreže su: „HOMO“ Pula, Hrvatska, „CERD“ Split, Hrvatska, „ŽAR“ Rijeka, „Sigurna ženska kuća“ Podgorica, Crna Gora, „ANIMA“ Kotor, Crna Gora, „Akcija za ljudska prava“ Podgorica, Crna Gora, „EXPEDITIO“ Podgorica, Crna Gora, „Crnogorski ženski lobi“, „Kuća nade“ Crna Gora, „Liga žena glasačica“ Crna Gora, „IMPULS“ Tutin, Srbija, „Beogradski ženski lobi“ Srbija, „HORA“ Valjevo, Srbija, „Centar za mir i obrazovanje“ Beograd, Srbija, „Kulturni centar DamaD“ Novi Pazar, Srbija „NE Mobing“ Beograd, Srbija, „JCWE“ Skopje, Makedonija, „Udružene žene“ Banja Luka, BiH, „Helsinški parlament građana“ Banja Luka, BiH, „Žene ženama“ Sarajevo, BiH, Foundation „Cure“ Sarajevo, BiH, „Ženski forum“ Bratunac, BiH, „LARA“ Bijeljina, BiH „Most“ Višegrad, BiH, „Budućnost“ Modriča, BiH, „Ženski centar“ Trebinje, BiH, „Žene to mogu“ Banja Luka, BiH, „Udruženje žena“ Vukovar, Hrvatska, „Centar za pravnu pomoć ženama“ Zenica, BiH, i „CEE Mreža za rodna pitanja“ Ljubljana, Slovenija.

Predstavnica „Udruženih žena“ Banja Luka je učestvovala u radu konsultativnog panela sa organizacijama civilnog društva koji je organizovan od strane Evropske komisije u vezi sa pripremanjem državnih izvještaja o napretku u procesu evropskih integracija. Konsultativni panel je održan 24. juna 2010.g. u Briselu i Fondacija Kvinna till Kvinna iz Švedske je facilitirala učešće ženskih organizacija iz regije Zapadnog Balkana. Fokusirale smo se na predstavljanje situacije u vezi sa sprečavanjem i suzbijanjem nasilja nad ženama u Bosni i Hercegovini i naglašavanje potrebe za aktivnijom ulogom vladinih institucija u pružanju stvarne podrške i pomoći ženama žrtvama nasilja. es in providing support and assistance for women victims in the practice. Takođe smo imale priliku za umrežavanje sa drugim ženskim organizacijama u regiji Zapadnog Balkana i Evropske Unije i podjelile informacije i iskustva o radu organizacija civilnog društva na brobi protiv nasilja nad ženama.

Predstavnica „Udruženih žena“ Banja Luka je učestvovala na radionici **„Strategije za monitoring primjene zakona o nasilju u porodici“**, koja je organizovana u periodu od 4. do 7. oktobra 2010.g. u Sofiji, od strane Bugarske fondacije za rodna istraživanja i Advokata za ljudska prava, uz podršku Instituta otvoreno društvo i UNIFEM-a. Radionica je okupila predstavnice nevladinih organizacija iz Albanije, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Hrvatske, Češke, Mađarske, Kosova, Makedonije, Crne Gore, Poljske, Rumunije, Srbije, Slovačke i Turske. Ciljevi radionice su bili unapređenje znanja o efikasnim strategijama monitoringa, razmjena ideja i jačanje individualnih znanja i vještina aktivistkinja nevladinih organizacija za monitoring svih zakona relevantnih za problem nasilja u porodici u nacionalnom kontekstu i jačanje organizacijskih kapaciteta za provođenje aktivnosti javnog zalaganja zasnovanih na rezultatima monitoringa.

6. Strateški prioriteti i planirane aktivnosti „Udruženih žena“ Banja Luka tokom 2011.g.

„Udružene žene“ Banja Luka će se fokusirati na dva programska područja – **nasilje nad ženama i jačanje žena na pozicijama odlučivanja**, kako je definisano tokom procesa programske i organizacione evaluacije provedene u periodu novembar – decembar 2010.g.

U okviru programskog područja – **nasilje nad ženama** – „Udružene žene“ Banja Luka će se fokusirati na **unapređenje servisa za žene žrtve nasilja u cilju osiguravanja pristupa pravdi za žene žrtve nasilja te javno zalaganje za stvarnu primjenu domaćih zakona i javnih politika, kao i međunarodnih propisa koji obavezuju Bosnu i Hercegovinu** u oblasti sprečavanja i suzbijanja nasilja nad ženama i drugih oblika rodno zasnovanog nasilja.

Planirane aktivnosti „Udruženih žena“ Banja Luka u ovoj oblasti u 2011.g. su:

- Pružanje kontinuirane pomoći i podrške za žene i djecu žrtve nasilja u porodici kroz obezbjeđivanje besplatne pravne pomoći i savjeta, kao i informacija o pravima žena žrtava nasilja koja su garantovana domaćim i međunarodnim propisima;
- Pružanje psihološke podrške putem SOS telefona i osiguravanje smještaja u periodu akutnog nasilja i podrške u procesu rehabilitacije ženama i djeci žrtvama nasilja u porodici;
- Aktivnosti javnog zalaganja i lobiranja za izmjenu rodno diskriminirajućih pravnih propisa i javnih politika u BiH, te pune primjene Zakona o ravnopravnosti polova BiH, Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Republike Srpske i drugih zakona i javnih politika u oblasti sprečavanja i suzbijanja rodnog nasilja;
- Monitoring sudskih procesa u oblasti rodno zasnovanog nasilja u Republici Srpskoj sa ciljem unapređenja razumjevanja ovlaštenja i odgovornosti pravosudnih institucija i drugih subjekata zaštite u slučajevima rodno zasnovanog nasilja te podizanja kapaciteta lokalnih nevladinih organizacija za praćenje sudskih procesa u ovoj oblasti u BiH;
- Unapređenje saradnje institucionalnih i vaninstitucionalnih subjekata zaštite žena i djece od nasilja u porodici kroz aktivnosti javnog zalaganja za kreiranje i punu primjenu jedinstvenog protokola za podršku i pomoć žrtvama nasilja u Republici Srpskoj;
- Unapređenje pristupa informacijama o socijalnim pravima garantovanih domaćim zakonima i međunarodnim propisima za žene u Republici Srpskoj i zalaganje za unapređenje zakonskog okvira u ovoj oblasti;
- Zalaganje za rodno osjetljivo i odgovorno budžetiranje u oblasti zaštite ženskih ljudskih prava i rodne ravnopravnosti u BiH;
- Jačanje saradnje sa ženskim nevladinim organizacijama u BiH i regiji putem planiranja i realizovanja zajedničkih projekata i akcija javnog zalaganja za puno poštovanje ženskih ljudskih prava na život bez nasilja;
- Unapređenje svijesti javnosti o problemu nasilja nad ženama i trgovine ženama kroz edukaciju različitih ciljnih grupa, medijske aktivnosti, kampanje i druge aktivnosti javnog zalaganja.

U okviru programskog područja – **jačanje žena na pozicijama odlučivanja** – “Udružene žene” Banja Luka će se fokusirati na **osnaživanje žena da učestvuju u političkim i društvenim promjenama kroz njihovu aktivnu ulogu u kreiranju javnih politika i političkom odlučivanju na svim nivoima u Bosni i Hercegovini.**

Planirane aktivnosti „Udruženih žena“ Banja Luka u ovoj oblasti u 2011.g. su:

- Podrška ženama u političkom životu i na mjestima odlučivanja na svim nivoima u BiH kroz edukaciju, jačanje kapaciteta i aktivnosti javnog zalaganja za učešće žena u pregovorima o budućnosti Bosne i Hercegovine;
- Jačanje saradnje ženskih nevladinih organizacija u BiH i žena na pozicijama odlučivanja u cilju zajedničkog rada na ženskim prioritetima i zalaganja za ženska ljudska prava i ravnopravnost polova u BiH;
- Rad sa elektronskim i štampanim medijima u BiH na promociji ženskih ljudskih prava u BiH, podizanje svijesti novinara i novinarki u BiH o ravnopravnosti polova i zalaganje za rodno senzitivno izvještavanje;
- Unapređenje svijesti javnosti o važnosti aktivnog učešća žena u javnom životu i političkom odlučivanju u BiH kroz edukaciju različitih ciljnih grupa, medijske aktivnosti, kampanje i druge aktivnosti javnog zalaganja.

„Udružene žene“ Banja Luka će nastaviti aktivnosti na razvoju unutrašnjih kapaciteta i organizacionom razvoju.

7. Organizacijska struktura „Udruženih žena“ Banja Luka

Nada Golubović – Izvršna direktorica Udruženja, (Inženjerka tehnologije sa specijalizacijom iz medicinske biohemije)

A. Članice/i Upravnog odbora:

Vlado Cvijić, Izvršni direktor NVO “Krajina” Banja Luka, predsjednik

Dijana Pejić, Programska menadžerica NVO “Genesis” Banja Luka, članica

Dragana Dardić, Programska direktorica NVO Helsinški parlament građana Banja Luka, članica

Nada Tešanović, Potpredsjednica Narodne skupštine Republike Srpske, članica

B. Profesionalno osoblje:

Aleksandra Radeta Stegić – Sekretarica udruženja, Profesorica Istorije (Filozofski fakultet Banja Luka, Odsjek za istoriju)

Lana Jajčević – Pravnica, Projekt koordinatorica (Pravni fakultet Banja Luka)

Natalija Petrić – Advokatica, Pravna savjetnica (Pravni fakultet Banja Luka, Pravosudni ispit, Magistrica rodnih studija, Centar za interdisciplinarnе posdiplomske studije, Univerzitet u Sarajevu, studentica na doktorskim studijama roda Univerzitetu u Novom Sadu)

Dijana Đurić – Psihološkinja, Supervizorica, i Psihoterapeutkinja u Sigurnoj kući Banja Luka (Filozofski fakultet, Odsjek za psihologiju, Studentica Postdiplomskog programa psihologije)

Miroslav Samardžić – Finansijski menadžer, Projekt koordinator (Diplomirani ekonomista, Ekonomski fakultet Banja Luka)

Aleksandra Petrić – Savjetnica za ljudska prava, Projekt koordinatorica (Pravni fakultet, Magistrica međunarodnih ljudskih prava, Joseph Korbel škola za međunarodne studije, Univerzitet u Denveru, Kolorado, SAD)

Minja Damjanović – Projekt koordinatorica, (Diplomirana ekonomistkinja, Ekonomski fakultet Banja Luka)

Amela Bašić – Koordinatorica Sigurne kuće Banja Luka (Diplomirana psihološkinja, Filozofski fakultet Banja Luka, Odsjek za psihologiju)

Dragana Miljević – Socijalna radnica, Sigurna kuća Banja Luka (Diplomirana socijalna radnica, Filozofski fakultet Banja Luka, Odsjek za socijalni rad)

Nada Jeličić – Domaćica, Sigurna kuća Banja Luka (srednja stručna sprema)

Marjeta Grbić – Medicinska sestra, Sigurna kuća Banja Luka (srednja stručna sprema)

Gordana Vrbica – Medicinska sestra, Sigurna kuća Banja Luka (srednja stručna sprema)

Jasminka Pavić – Medicinska sestra, Sigurna kuća Banja Luka (srednja stručna sprema)

Milica Smiljanić – Viša medicinska sestra, Sigurna kuća Banja Luka (srednja stručna sprema)

C. Volonterke SOS telefona:

Amela Bašić, Diplomirana psihološkinja (Filozofski fakultet Banja Luka, Odsjek za psihologiju)

Anja Damjanović, Studentkinja ekonomije (Ekonomski fakultet Banja Luka)

Minja Damjanović, Diplomirana ekonomistkinja (Ekonomski fakultet Banja Luka)

Jovanka Ivković, Ekonomska tehničarka (srednja stručna sprema)

Jelena Jeličić, Studentkinja dizajna (Fakultet za elektronsko poslovanje i dizajn Banja Luka)

Maja Kovjenić, Studentkinja psihologije (Filozofski fakultet Banja Luka, Odsjek za psihologiju)

Iva Papić, Diplomirana psihološkinja, Studentkinja na Postdiplomskim studijama psihologije (Filozofski fakultet Banja Luka, Odsjek za psihologiju)

Branka Spremo, Studentkinja Srpskog jezika i književnosti (Filozofski fakultet Banja Luka, Odsjek za Srpski jezik i književnost)

Snežana Spremo, Studentkinja psihologije i Engleskog jezika i književnosti (Filozofski fakultet Banja Luka, Odsjek za psihologiju i Odsjek za Engleski jezik i književnost)

Stanka Spremo, Studentkinja Fancuskog jezika i književnosti (Filozofski fakultet Banja Luka, Odsjek za Fancuski jezik i književnost)

8. Finansijski pregled NVO „Udružene žene“ Banja Luka za 2010.g.

Br.	Donator	Naziv projekta	Ugovoreni iznos u KM	Primljeni iznos u 2010 u KM	Razlika KM
1	EED Njemačka	Ravnopravnost polova u BiH	238.611 (*171.135 received in 2009)	55.350	-12.126
2	Gradska uprava Banja Luka	Sufinansiranje tekućih troškova Sigurne kuće i Kampanja protiv nasilja	64.000	62.000	-2.000
3	Vlada Republike	Sufinansiranje tekućih	132000	132.000	

	Srpske	troškova Sigurne kuće Banja Luka			
4	Centar za socijalni rad Banja Luka	Tim za pomoć i podršku žrtvama nasilja	81.212	81.212	
5	Emmaus	Sveobuhvatan pristup rješavanju problema dječije pornografije u Bosni i Hercegovini	38.115	38.099	-16
6	UNIFEM /FILM	Video izvještaj	10.000	9.939	-61
7	UNIFEM	Gender Responsible Budgeting	7.580	7.580	
8	Vesta Tuzla/EU/EIDHR	Povećanje rodne osjetljivosti budžeta kao dio reformskih promjena u procesu Evropskih integracija i kao osnova za jačanje prava žena u BiH	22.727	9.090	-13.637
9	Fondacija Roza Luksemburg Njemačka	Akcija za jednako učešće i mogućnosti za žene u politici Bosne i Hercegovine	68.454	68454	
10	Fondacija Kvinna till Kvinna Švedska	Žena i pravo 2010	84.865	84.865	
11	Transkulturalna psihosocijalna edukaciona fondacija BiH TPO	101 Razlog zašto glasati za ženu – osnaživanje žena glasačica	15.911	15.433	-478
12	Institut otvoreno društvo (FOSI)	Upoznavanje žena sa njihovim socijalnim pravima	118.817	118.817	
13	Ministarstvo finansija Vlade Republike Srpske	Jednokratna pomoć za Sigurnu kuću za žene i djecu žrtve nasilja Banja Luka	300	300	
14	Gender centar Vlade Republike Srpske	Jednokratna pomoć za Sigurnu kuću za žene i djecu žrtve nasilja Banja Luka	150	150	
15	Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske	Nadoknada za bolovanje	4.485	4.485	
16	Fond dječije zaštite Republike Srpske	Nadoknada porodiljskog odsustva	6.343	6.343	
17	UNDP	Monitoring sudskih procesa u oblasti seksualnog i rodno zasnovanog nasilja	56.000	16.800	-39.200
18	Balkan Aid Fondacija	Podrška izgradnji organizacijskih kapaciteta	9.988	9.988	
19	Lara Bijeljina	Ulična akcija	250	250	
20	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH	Resursi za hitne potrebe Sigurne kuće za žene i djecu žrtve nasilja Banja Luka	16.500	16.500	
21	Regionalni centar za ravnopravnost polova Zagreb - Gender task Force	Žene za promjene u BiH	1.418	1.222	-196
22	Donacije pojedinaca/ki	Izložba korisnica Sigurne kuće Banja Luka	2.473	2.473	-
23	Kamata za 2010	Po svim računima	499	499	-
24	Članarina 2010		-	-	-
25	Prenos iz 2009	Po svim bankovnim računima i projektima	81.789	81.789	-
	Total		931.525 (*171.135)	823.638	-67.714

